

ЗАПРОШУЄМО ДО ДИСКУСІЇ

УДК 619 : 378.147 : 681.3
© 2007

**Бердник В.П., доктор ветеринарних наук,
Бердник І.Ю., кандидат ветеринарних наук,
Бублик О.О., старший викладач,
Полтавська державна аграрна академія**

ПЕРШІ КРОКИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ІЗ МОРФОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ФІЗІОЛОГІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН ЗА БОЛОНСЬКОЮ УГОДОЮ

Постановка проблеми.

Основи Болонської угоди почали запроваджувати в навчальний процес Полтавської державної аграрної академії згідно з наказом ректора, професора В.М. Писаренка, з 1 вересня 2005 року. Нині ним охоплено студентів I-III курсів, тобто тих, які вивчають, головним чином, фундаментальні та загальноосвітні дисципліни. На кафедрі анатомії і фізіології сільськогосподарських тварин цей процес розпочався для студентів факультету ветеринарної медицини (ФВМ) із таких предметів: анатомія; цитологія, гістологія і ембріологія та фізіологія сільськогосподарських тварин, історія ветеринарної медицини і професійна етика, а факультету технології виробництва й переробки продуктів тваринництва (ТВППТ) очної і заочної форм навчання – морфологія і фізіологія сільсь-

Організація навчального процесу, згідно з Болонською угодою, за перші два навчальні роки дала певні позитивні результати. Ця система навчання значно полегшує процедуру складання-приймання іспитів. Однак її слід запровадити в повному обсязі і вже потім робити остаточні висновки щодо результативності.

когосподарських тварин.

Цю нову справу нам допомагали впроваджувати (2-3, 5-6) відповідні методичні рекомендації (2-6), а також матеріали конференції, семінарів та

показових лекцій, які проводилися до цього в академії. Важливим елементом роботи є складання необхідних документів, зокрема робочих програм із кожної дисципліни.

У табл. 1 наведені дані щодо співвідношень окремих видів навчального навантаження по дисциплінах кафедри.

Як видно із даних таблиці 1, наведені показники, в основному, знаходяться в межах вимог європейської асоціації закладів ветеринарної медицини. Окрім того, на кожну групу відводиться ще по 72 години навчальної практики з анатомії.

1. Частки, співвідношення чи відсотки основних видів навчального навантаження на студентів підгруп за 2005-2007 роки

Дисципліни	Всього годин за навч. планом	Лекції, год.	Лабораторні заняття, год.	Співвідношення лекцій і лаб. занять	Самостійні заняття	
					абс. число, год.	%
ФВМ (основний курс)						
Анатомія	324	70	204	1:2,9	50	15,4
Цитологія, гістологія, ембріологія	189	40	74	1:1,85	75	39,7
Фізіологія	216	60	124	1:2,1	32	14,8
ФВМ (прискорений курс)						
Анатомія	324	52	100	1:1,9	172	53,1
Цитологія, гістологія, ембріологія	172	48	62	1:1,3	62	36,0
Фізіологія	216	50	62	1:1,2	104	48,1
Факультет ТВППТ						
Морфологія	162	32	60	1:1,87	70	43,2
Фізіологія	162	40	50	1:1,25	72	44,4

На кафедрі достатня кількість приміщень: 2 лекційні зали, 3 лабораторних аудиторії, прозек-

торська, 2 допоміжних приміщення та наукова лабораторія. В анатомічному музеї кафедри є скелети всіх свійських тварин і птахів, чимало вологих препаратів, муляжів, тощо. Музей заснував відомий професор Дмитро Петрович Поручиков, який у 1930-1934 роках очолював кафедру анатомії сільськогосподарських тварин. Він перший написав українською мовою підручник “Курс порівняльної анатомії свійських ссавців” (1931 р.) у трьох томах. Ця бібліографічна рідкість є в завідувача кафедри.

Найбільше навчальне навантаження кафедри припадає на предмет “Анатомія сільськогосподарських тварин”. Загальновідомо, що без нього неможливо підготувати кваліфікованого лікаря ветеринарної та гуманної медицини. Ще професор Є.О. Мухін сказав, що “лікар-неанатом – не тільки безпорадний, але й шкідливий”.

У робочій програмі відводиться на самостійну роботу 50 годин студентам основного курсу і 172 години – студентам прискореної форми навчання, тобто тим, які зараховані відразу на II курс. Причому левову її частку (значно більшу, ніж заплановано) в програмі студенти виконують у позаурочний час. На кафедрі після занять чергує лікар-прозектор, який видає студентам необхідні препарати, контролює, стежить за порядком і відмічає в спеціальному журналі час, який кожен із них витрачає на самостійну роботу. Це має значну дисциплінуючу дію.

Студенти I-II курсів потребують певного часу для адаптації до нового ритму життя без контролю з боку батьків, специфіки навчання та оцінки знань у вищому навчальному закладі, тощо. Це повинні враховувати в своїй роботі, особливо протягом першого семестру, викладачі кафедри, які займаються в цей час не лише навчанням, але й вихованням.

До того ж, ми готуємо уже зараз майбутніх лікарів до ринку праці та до необхідності уявити собі, що в академії вони, студенти, одержать лише базові знання, які треба буде поглиблювати шляхом підвищення кваліфікації і лише таким чином стати конкурентоспроможними спеціалістами. Іншими словами, орієнтуємо їх на підприємницьку діяльність.

Суттєве значення для якості навчання має його мотивація. Більшість студентів люблять тварин і бажають бачити їх лише здоровими, тому і поступили на факультет ветеринарної медицини за власним бажанням. Лише одиниці з кожного курсу розчаровуються і шукають інші спеціальності. Ті, кому важко дається ветеринарна меди-

цина, переходять на факультет ТВППТ. Але, як правило, вони роблять це з болем у серці.

Ми постійно нагадуємо студентам, що анатомія є вкрай важким предметом, і його можна вивчити лише за умови систематичного засвоєння матеріалу лекцій та лабораторних занять, навчальної практики й самопідготовки. Предмет важко дається студентам, які мали слабку підготовку в загальноосвітній школі чи ветеринарному технікумі, або ж тим, хто не хоче навчатися. Разом із тим вважаємо, що був правим китайський філософ і мудрець Конфуцій (551-479 рр. до н.е.), який вважав, що “не піддаються навчанню тільки наймудріші і найдурніші”.

Тому стараємося допоки навчати, але переходити на пріоритетний принцип, якого дотримуються у передових країнах світу: “Студент навчає сам себе, а викладач є консультантом”.

Комп’ютеризація навчального процесу певною мірою допомагає нам і студентам із фізіології чи історії ветеринарної медицини, окремих розділів із анатомії (термінологія, порожнини тіла, система органів сечовиділення тощо). Але вивчати апарат руху, особливо м’язову, кровеносну, лімфатичну і нервову системи треба обов’язково на трупах, засвоюючи навички до препарування. Тільки на трупах чи їх частинах можна підготувати студента до наступного належного засвоєння багатьох розділів хірургії, терапії, клінічної діагностики, ветсанекспертизи, акушерства, тощо.

За нашими спостереженнями, найбільш підготовленими в загальноосвітніх школах до навчання на факультеті ветеринарної медицини із часу його заснування у 1992 р. були студенти наборів 1992-1994 років. У табл. 2 наведені деякі дані для порівняння успішності студентів із анатомії за вищезгадані та 2005-2007 роки.

Із 1995 по 2005 роки середній бал успішності був у межах 3,70-3,90.

Як видно із даних таблиці 2, за 2006-2007 навчальний рік показники успішності студентів з анатомії, порівняно із 2005-2006 навчальним роком, стали значно вищими. У день екзамену з предмету одержали незадовільні оцінки 9 та студентів відповідно за 1992-1993 навчальний рік 2, а за 1994-1995 загальна успішність складала 100,0%. Ідентичну картину за порівнянні навчальні роки одержали і з морфології, де вимагаємо, щоб обов’язковим елементом навчального процесу було ведення альбомів для рисування особливостей будови окремих тканин і органів тіла тварини.

2. Порівняння показників складання іспиту із анатомії сільськогосподарських тварин за 1992-1994 та 2005-2007 роки

Навчальні роки	Успішність, %		Середній бал
	якісна	загальна	
1992-1993	64,4	97,3	4,03
1994-1995	74,3	100,0	4,07
2005-2006	58,5	89,0	3,80
2006-2007	80,0	92,3	4,10

Разом із тим, слід зауважити, що значна частина студентів мають матеріальні нестатки і змушені працювати (переважно в нічні зміни). Це також має певний негативний вплив на їх успішність.

Болонська система навчання значно полегшує процедуру складання/приймання екзаменів. Наприклад, із морфології за останні два навчальні роки 70-80% студентів одержують екзаменаційні

оцінки за результатами складання модулів і коллокіумів.

Таким чином, організація навчального процесу, згідно з Болонською Угодою, за перші два навчальні роки дала певні позитивні результати як студентам, так і викладачам. Однак дану систему навчання треба запровадити в повному обсязі і вже потім робити остаточні висновки щодо її результативності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бердник В.П., Бублик І.Ю. Досвід викладання анатомії с.-г. тварин. Вивчення та методика викладання морфологічних дисциплін у вищих аграрних закладах освіти. Матер. Всеукр. н.-м. семінару, присвяченому 90 річчю з дня народження І.О. Гіммельрейха. – К., Аграрна освіта, 2000. – С. 20-22.
2. Журавський В.С., Згурський М.З. Болонський процес: Головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – К.: ІВЦ Вид-во Політехніка, 2003. – 20с.
3. Криштофорова Б.В. Проблеми самостійного вивчення базових предметів у підготовці магістрів ветеринарної медицини. // Морфологія і Бо-

- лонська Угода. – К., 2005. – 27с.
4. Методичні рекомендації для професорсько-викладацького складу “Організація навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців. Автори: В.М. Нагаєвич, В.М. Фірсов. – Полтава, 2005. – 31с.
5. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 рр.). За ред. В.Г. Кременя, авт. Степко М.Ф. і співавт. – Київ-Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. – 147с.
6. Рудик С.К. Анатомія в контексті Європейських ветеринарних закладів // Морфологія і Болонська Угода. – Київ, 2005. – С. 5-6.